

Rétorika - zvuková stránka řečnických projevů

Styl rétorického projevu (a jakéhokoli veřejného mluveného projevu) vyžaduje, aby se řečník zamyslel také nad zvukovou stránkou své řeči.

Kultivovaný veřejný projev - umění mluvit - předpokládá tyto skutečnosti:

- vyjádření jazykově správné a slohově vytříbené,
- zvl. dokonalá technika řeči (nezbytná průprava - zvládnutí dechu, hlasu a hlasových proměn v souvislosti s dynamičností projevu),
- dokonalá výslovnost hlásek (stránka ortofonická, ortofonie = nauka o výslovnosti jednotlivých hlásek) i jejich podoba v hláskových skupinách v souladu s ortoepií,
- zachovávání (dodržování) náležitých ortoepických norem v projevu (ortoepie = soubor pravidel vymezujících mluvenou podobu spis. jazyka, nauka o správné výslovnosti)

V mluveném projevu je třeba řeč modulovat. Výrazněji modulovaná řeč činí naši komunikaci účinnější, působivější, modulovaný projev napomáhá k persvazivnosti projevu.

Mezi modulační prostředky neboli mezi tzv. zvukové modulátory patří:

1. melodika hlasu - souvisí s větnou intonací
2. frázování řeči neboli členění textu při přednesu (segmentace textu)
3. větný přízvuk a větný důraz
4. mluvní tempo neboli časová modulace
5. silové odstínění neboli silová modulace a zabarvení hlasu

ad 1) Větná intonace - střídání výšky hlasu v průběhu projevu (též označení melodie řeči). Ohraničení vět a větných celků, vyjádření citovosti. (Viz fonetika, syntax - věty z hlediska modality.)

ad 2) Frázování - cíl: projev přehledný, srozumitelný, lepší vnímání mluveného projevu, též větší zřejmost a jednoznačnost.

Pauzy a jejich typy:

- a) fyziologická (pro nadechnutí)
- b) logická (záležitost významová i gramatická)
- c) vlastní řečnická pauza - tzv. psychologická (kontaktní), někdy též uváděná jako umělecká nebo dramatická - bývá promyšlena
- d) formulační pauza (slouží k promyšlení a formulování dalšího obsahu

projevu)

Pauzy by v žádném případě neměly být příliš dlouhé.

ad 3) Větný přízvuk, důraz - spojitost s významovým jádrem výpovědi.

ad 4) Mluvní tempo - rychlost mluveného projevu a ovlivňující faktory (mentalita člověka, prostředí, druh projevu, event. činnost v souvislosti s projevem, reakce na posluchače aj.) Stále rychlé nebo pomalé tempo se jeví jako monotónní, pro posluchače nepřijatelné - nutná změna.

ad 5) Silové odstínění - hlasitost nezdůrazňujeme, viz četné zápory, vhodná je přiměřená hlasitost. Zabarování hlasu (tzv. témbur) - souvisí s osobností řečníka, s jeho individualitou.

Umění mluvit předpokládá také dodržovat hlavní zásady výslovnosti spisovného českého jazyka - viz zásady ortoepie.